

Effekter av handelsliberalisering på klesprisene og på samlet konsumprisvekst

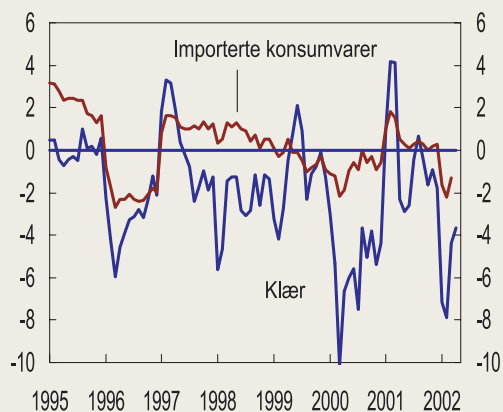
Bjørn Roger Wilhelmsen og Kristine Høegh-Omdal, konsulenter i Avdeling for makroøkonomisk analyse

Klesprisene slik de måles i konsumprisindeksen, er i dag om lag 15 prosent lavere enn i 1995. Denne prisreduksjonen har bidratt til å holde den samlede konsumprisveksten nede. Utviklingen i klesprisene må ses i sammenheng med handelsliberaliseringer. En gradvis avskaffelse av kvotereguleringer og nedbygging av tollbarrierer har bidratt til en betydelig økning i import av klær fra lavkostland på bekostning av import fra EØS-området. I tillegg har lavere tollsatser gitt et direkte bidrag til lavere priser på klær i Norge. Tallfesting av disse sammenhengene har gitt viktige bidrag både til å forklare den lave importerte prisveksten de siste årene og til å forbedre grunnlaget for å anslå den videre prisutviklingen.

1 Bakgrunn

De siste årene har veksten i prisene på importerte konsumvarer vært lav, og til tider negativ, se figur 1. Spesielt skyldes prisfallet at klær, som i all hovedsak blir importert, har hatt en svak prisutvikling. Siden 1995 har prisene på klær falt med til sammen 15 prosent¹. Dette tilsvarer et årlig gjennomsnittlig prisfall på over 2 prosent fra 1995 og fram til 2002. Til sammenligning var gjennomsnittlig vekst i de samlede konsumprisene om lag 2½ prosent på 1990-tallet.

Figur 1 Konsumpriser. Klær og importerte konsumvarer. Tolv månedersvekst. Prosent

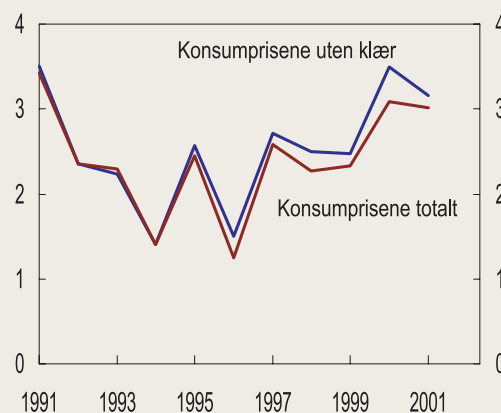

Kilde: Statistisk sentralbyrå

Importerte konsumvarer utgjør i overkant av 25 prosent av den samlede konsumprisindeksen (KPI). Klær har de siste årene hatt en vekt på mellom 5 og 7 prosent i KPI. I 2000 bidro lavere klespriser til å trekke ned veksten i konsumprisene med nesten ½ prosentpoeng, se figur 2. Gjennomsnittlig vekst i konsumprisene fra 1995 til 2001 ville vært om lag ¼ prosentpoeng høyere uten fallet i klesprisene.

Fallet i klesprisene de siste 6-7 årene kan ikke forklares ved hjelp av tradisjonelle forklaringsfaktorer. Verken konjunkturutviklingen eller utviklingen i krone-

Figur 2 Konsumpriser. Totalt og uten klær. Årsvekst. Prosent

Kilde: Statistisk sentralbyrå og Norges Bank

kursen skulle tilsi fallende priser på klær. Veksten i norsk økonomi har vært sterkt i denne perioden. Arbeidsledigheten har vært lav og lønnskostnadsveksten høy. Også i USA og i Europa var den økonomiske utviklingen på siste del av 1990-tallet og i 2000 stort sett kjennetegnet av høykonjunktur. Internasjonale produsentpriser har steget i perioden sett under ett, og kronekursen har i gjennomsnitt holdt seg relativt stabil i perioden fram til begynnelsen av 2002.

Tilsvarende prisfall på klær har ikke funnet sted innenfor EU og i USA. Selv om prisveksten på klær har vært relativt lav også i disse landene, har den på langt nær vært så lav som i Norge.

Arbeidet med å forstå og utvikle en god modell for importerte konsumvarer har regelmessig vært omtalt i Norges Banks inflasjonsrapporter de siste årene². Denne artikkelen er en videreføring av tidligere analyser. Annet arbeid på området inkluderer Moe (2002), som med utgangspunkt i data fra utenrikshandelsstatistikken, argumenterer for at internasjonal handelsliberalisering har vært en viktig faktor bak fallet i prisene på klær.

¹ Klespriser slik de måles i konsumprisindeksen.

² Se for eksempel utdypinger i Inflasjonsrapport 1/99, 3/01 og 2/02

Bakgrunnen for prisutviklingen er vedtak fra Uruguay-runden i GATT om vesentlige lettelser i de handelspolitiske barrierene mot import av tekstiler, noe som har ført til lavere tollsatser og økt mulighet for import fra lavkostland. Videreføringen i denne artikkelen består i å beregne de isolerte virkningene på konsumprisveksten av handelsliberaliseringen.

Med et inflasjonsmål for pengepolitikken er det særskilt viktig å ha kunnskap om slike trekk ved konsumprisutviklingen. Analysen i denne artikkelen vil således kunne gi et viktig bidrag til beregningene som ligger til grunn for Norges Banks inflasjonsprognoser.

I del 2 gir vi en oppsummering av handelspolitikken for tekstilvarer³. Del 3 tar for seg handelsliberaliseringens effekt på prisutviklingen, og vi presenterer resultatene fra en enkel modell for prisene på klær. Den oppsummerende delen diskuterer blant annet velferdsgevinster ved handelsliberaliseringen.

2 Handelspolitikken

Utviklingen i verdenshandelen

Verdens handelsorganisasjon (WTO) ble opprettet i 1995. Organisasjonen er en etterfølger av Generalavtalen om toll og handel (GATT), som ble etablert like etter andre verdenskrig. Institusjonens hovedformål har, gjennom sin over 50 års lange levetid, hele tiden vært å sørge for at handel mellom land skal flyte så fritt som mulig. Siden 1948 har verdens vareeksport vokst 6 prosent årlig i gjennomsnitt. Over 90 prosent av verdenshandelen skjer i dag mellom WTO-land.

Det globale regelverket for handel, slik det eksisterer i dag, er blitt utviklet over tid gjennom en rekke forhandlingsrunder. Den første runden dreide seg hovedsakelig om reduksjon av tollsatser. Senere runder inkluderte også andre områder, som for eksempel anti-dumping og subsidier. Den siste store forhandlingsrunden, Uruguay-runden (1986-1994), ledet opp til dannelsen av WTO.

Regulering av tekstilindustrien

Fram til Uruguay-runden var tekstilindustrien blant de industrivaresektorer som var sterkest regulert. Tekstilhandelen ble regulert av en separat avtale, den såkalte multifiberavtalen (MFA). MFA tillot importlandene å forhandle bilaterale eksportbegrensningsavtaler med «lavkostland».

Uruguay-runden medførte store endringer i handelspolitikken for tekstilvarer. Det ble besluttet å avskaffe kvotereguleringene og redusere tollsatser i løpet av perioden 1995-2005. Det ble imidlertid bestemt at det i stor grad skulle være opp til hvert enkelt land å avgjøre hvor lang tid de ville bruke på tilpasningen. For eksempel har Norge vært relativt raskt ute med å liberalisere handelen sammenlignet med USA og EU.

Norsk handelspolitikk for klær fram til Uruguay-runden

Norge ble med i MFA i 1974. Norge hadde i perioden 1974-1977 flere bilaterale avtaler under MFA med land i Asia, samt lignende avtaler med Portugal og land i Øst-Europa. Norge forlot avtalen i 1978 på grunn av forhandlingsbrudd mellom Norge og Hong Kong, og innførte et eget system med globale importkvoter under GATTs beskyttelsesklause. Dette var et enda strengere system enn reguleringene under MFA. Importkvotene omfattet så godt som alle land unntatt landene som da var med i Det europeiske felleskap (EF) og European free trade association (EFTA). Importkvotene ble fordelt av norske myndigheter til ulike importører, som på sin side sto fritt til å velge hvilke land de ville importere fra. Norge sluttet seg til MFA igjen i 1984 og forhandlet fram nærmere 20 bilaterale avtaler.

Kvotestriksjonene kom på toppen av en tollbeskyttelse på 17-25 % som gjaldt for de fleste lavkostland samt enkelte vestlige land, som for eksempel USA. Norges medlemskap i EFTA fra 1960 innebar at EFTA-landene ble unntatt fra toll. EFTAs frihandelsavtale med EF fra 1973 bidro til at tollsatsen overfor EF-landene ble redusert. Fra 1984 var det fullt tollfritak på handel fra EF. I løpet av 1990-tallet har EFTA inngått en rekke nye frihandelsavtaler. Dette har ført til at flere land, blant annet i Øst-Europa⁴, har blitt fritatt for toll.

Resultatet av Uruguay-runden for norsk tekstilhandel

Kvoteavvikling

Norge var tidlig ute med å iverksette kvoteavviklingen. De siste kvotene på klær forsvant i 1998. Til sammenligning har både EU og USA i stor grad valgt å holde seg til den mer tidsutstrakte planen som ble definert i Uruguay-runden.

Reduksjon av tollsatser

Stortinget vedtok i 1993 å gradvis redusere de generelle tollsatsene på klær i perioden 1994 til 2004. Den vektede gjennomsnittlige ordinære tollsatsen skulle senkes fra om lag 20 prosent i 1994 til 12 prosent i 2004.

Tabell 1. Gjennomsnittlig tollsats i prosent for de 25 viktigste handelspartnerne, klær¹

	1993	1996	1999	2002
Land i Øst-Europa som tidlig på 90-tallet fikk frihandelsavtale med EFTA	20	2	0	0
EØS/EFTA-land	0	0	0	0
GSP-land	20	19	16	7
Andre (USA)	20	19	16	14
Totalt	8	7	6	3

¹ Beregningene bygger på rundt 300 ulike produktkategorier med ulike tollsatser. Tollsatsene i tabellen er fremkommet ved å importveie produktene og landene.

³ Handelspolitikken betydning for utviklingen i klesimporten er også blitt diskutert av Melchior (1993)

⁴ Tyrkia, Estland, Litauen, Romania, Ungarn og Polen fikk tidlig på 1990-tallet frihandelsavtale med EFTA. Tollsatsen ble trappet ned relativt raskt etter at de ulike avtalene trådte i kraft. Samlet sett er ikke disse landene blitt toll- eller kvotebelastet siden 1998.

Ulike handelsavtaler har ført til at tollbelastningen varierer mye fra land til land. Blant våre største handelspartnere for klær er det kun USA som belastes fullt med de ordinære tollsatsene. Tabell 1 viser utviklingen i tollbelastning fordelt på handelspartnere, kategorisert etter hvilken type avtale de reguleres under.

I beregningene i tabellen har vi tatt utgangspunkt i 25 land. Samlet representerer disse landene om lag 95 prosent av klesimporten. Landene er gruppert i fire: land i Øst-Europa, EØS/EFTA, GSP-land⁵ og andre land (kun USA i denne beregningen).⁶

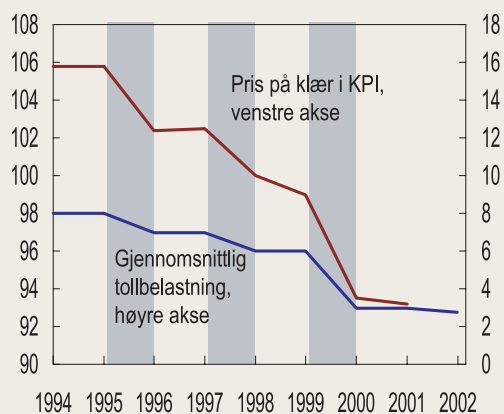
De fleste u-land er tradisjonelt blitt fullt belastet med toll på tekstilvarer. Landene kommer inn under den såkalte GSP-ordningen, som gir tollfrihet på de fleste industrivarer fra u-land, men tekstilvarer har sammen med landbruksvarer vært blant unntakene. En viktig endring skjedde imidlertid i 2000, da Stortinget vedtok å fjerne toll på en rekke tekstilvarer importert fra GSP-land. Dette førte til en betydelig reduksjon i tollbelastningen overfor disse landene, se tabellen. De tekstilvarene som fortsatt tollbelastes, er varer som møter konkurranse i norsk produksjon. Dette gjelder spesielt barneklær, undertøy, en del herreklær og fritidsklær.

3 Handelsliberaliseringens effekter på prisene

Direkte priseffekt av lavere toll

I figur 3 viser vi den vektete gjennomsnittlige tollsatsen over alle land og produkter, som beregnet i kapittel 2, og sammenligninger denne med prisene på klær i KPI. Av figuren ser vi at prisene på klær faller mest i de årene hvor fallet i den samlede tollbelastningen er størst. I 2000 ble tollbelastningen redusert med om lag 3 prosentpoeng som følge av endringene i GSP-ordningen. Det

Figur 3 Gjennomsnittlig tollbelastning (prosent) og priser på klær i KPI (indeks).

Kilde: Statistisk sentralbyrå, Norges Bank, Finansdepartementet, Utenriksdepartementet

kommer klart til syne i figuren at dette umiddelbart slo igjennom i prisene⁷.

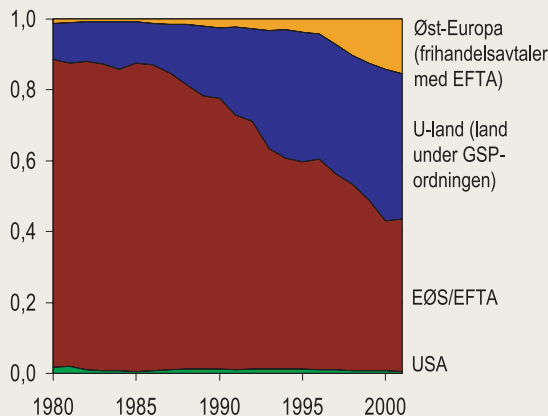
Konsumprisindeksen justert for avgiftsendringer og uten energivarer, KPI-JAE, påvirkes om lag tilsvarende som KPI, fordi den ikke justeres for endringer i tollsats.

Vridning av handelen til lavkostland har ført til lavere innkjøpspriser for norske klesforhandlere

Avvikling av kvoter og reduksjon i tollsats har bidratt til en vridning av handelen fra vestlige høykostland til lavkostland som Kina og land i Øst-Europa. Figur 4 viser utviklingen i import av klær fra de 4 landgruppene beskrevet i kapittel 2, som andel av total klesimport. Fra 1980 til 1986 kom nesten all klesimport fra det nåværende EØS-området. Norge hadde frihandelsavtale med EF gjennom EFTA. Samtidig begrenset Norge import fra GSP-land og land i Øst-Europa gjennom import- og eksportkvoter.

Etter at det i 1986 ble vedtatt å gradvis avvikle systemet med importkvoter, steg importandelen fra GSP-land i raskt tempo på bekostning av import fra EØS-området. Importandelen fra Øst-Europa fikk et kraftig oppsving fra midten av 90-tallet, etter at frihandelsavtalene med EFTA trådte i kraft.

Figur 4 Importandeler av klær fordelt på ulike land, 25 største handelspartnere, klær

Kilde: Statistisk sentralbyrå, Norges Bank

Denne økningen i import fra lavkostland på bekostning av import fra høykostland innebærer at innkjøpskostnadene for norske klesforhandlere har falt. Vi har forsøkt å beregne en indeks for produsentprisene på klær (innkjøpskostnadene norske importører står ovenfor) som tar hensyn til denne gradvise handelsvridningen til land med lavere prisnivåer. Forutsetninger for å kunne lage en slik indeks er å ha løpende handelsvekter og data for prisnivåforskjeller mellom land.

⁵ GSP står for «General Systems of Preferences». Systemet ble etablert i 1971, med formål å bedre utviklingslandenes markedsadgang. Utformingen av tollpreferansene varierer mellom industriland.

⁶ EU: Danmark, Finland, Frankrike, Hellas, Italia, Nederland, Portugal, Spania, Storbritannia, Sverige, Tyskland og Østerrike. Øst-Europa (land med frihandelsavtale via EFTA): Estland, Litauen, Polen, Romania, Tyrkia og Ungarn. Utviklingsland (GSP): Hong Kong, India, Indonesia, Kina, Korea og Thailand. Andre: USA

⁷ Årsveksten i den samlede konsumprisindeksen ble redusert med anslagsvis 1/4 prosentpoeng bare som følge av dette.

Med utgangspunkt i anslag på kjøpekraftsparitet fra Verdensbanken har vi beregnet et mål på forskjeller i prisnivå mellom landene vi importerer klær fra⁸. Tabell 2 illustrerer prisnivået i et utvalg av disse landene som andel av det norske.

Tabell 2. Prisnivåer hos utvalgte land som andel av det norske, 2001

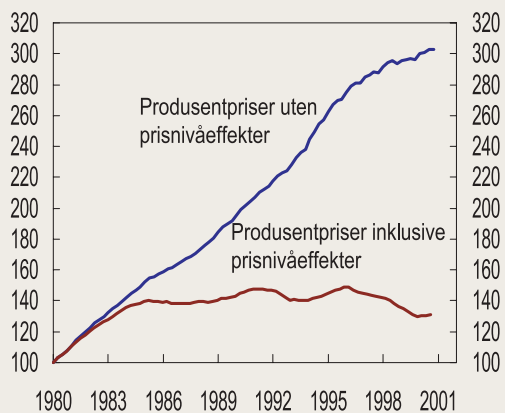
Land	Prisnivå
Danmark	1,04
Norge	1,00
Sverige	1,00
Storbritannia	0,92
Tyskland	0,89
Finland	0,89
USA	0,88
Frankrike	0,86
Italia	0,76
Polen	0,41
Litauen	0,37
Estland	0,33
Romania	0,23
Kina	0,19
Indonesia	0,18
India	0,17

Kilde: Verdensbanken og Norges Bank

I figur 5 illustrerer vi vår beregnede produsentprisindeks sammenlignet med en tradisjonell produsentprisindeks. Normalt benytter man et vektet gjennomsnitt av veksten i produsentprisene hos de ulike handelspartnere som mål på en samlet produsentprisindeks. Handelsvekstene blir oppdatert årlig også i denne indeksen. Metoden fanger opp ulikhetene i handelspartnerens prisvekst, men klarer ikke å fange opp priseffektene av å vri handelen til land med andre prisnivåer.

Begge indeksene er beregnet ut fra et veid gjennomsnitt av prisutviklingen hos våre 25 viktigste handelspartnere innen kleshandel⁹, de samme som i tabell 1.

Figur 5 Utenlandske produsentpriser på klær, 25 land. Indekser.1.kv. 1980 = 100

Kilde: Statistisk sentralbyrå, EcoWin, Norges Bank

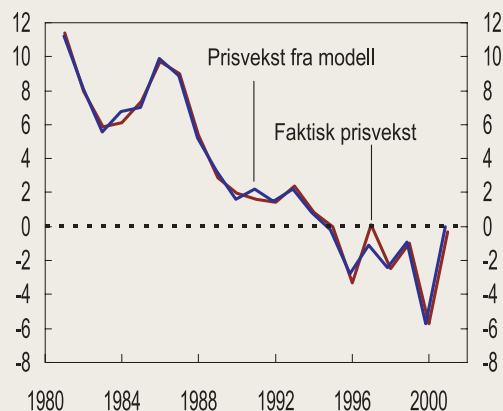
Den blå kurven representerer den tradisjonelle produsentprisindeksen. Den røde kurven er vår beregnede indeks, som i tillegg til de ulike landenes prisvekst tar hensyn til forskjellene i prisnivå. Sistnevnte er et bedre uttrykk for den faktiske prisveksten norske klesforhandlere står ovenfor, gitt endringen i importmønsteret.

Den store forskjellen i indeksenes forløp illustrerer hvor stor betydning handelsvridningen har hatt på prisutviklingen.

Resultatene fra en enkel modell for prisene på klær

Ved hjelp av en økonometrisk modell for prisene på klær har vi beregnet de isolerte effektene av handelsliberaliseringene. I modellen forklares prisene på klær i KPI ved hjelp av valutakursendringer, utviklingen i den importvektede produsentprisindeksen som tar hensyn til prisnivåforskjeller og den gjennomsnittlige tollsatsen. Estimeringsresultatene fra modellen er gjengitt i et vedlegg bak i artikkelen. Figur 6 illustrerer hvordan modellen har forklart prisveksten på klær siden 1981.

Figur 6 Modellens føyning. Prisvekst på klær i KPI

Kilde: Statistisk sentralbyrå, Norges Bank

Ifølge modellen slår reduserte tollsatter umiddelbart fullt ut i lavere klespriser. En reduksjon i tollsatsen på ett prosentpoeng bidrar på kort sikt med en prosent lavere prisvekst på klær. Den gjennomsnittlige tollsatsen er blitt redusert med 5 prosentpoeng i perioden 1994-2001, og forklarer således 1/3 av det samlede fallet i klesprisene på 15 prosent i samme periode.

Importvridningen, som er den indirekte effekten av handelsliberaliseringen, bidrar til en gradvis reduksjon i klesprisene over tid. I modellen kommer dette til uttrykk gjennom en betingelse at loven om én pris gjelder. Det innebærer at norske klespriser over tid antas å følge internasjonale klespriser korrigert for valutakursendringer og

⁸ Se Melchior (1993) for et eksempel på hvordan prisnivåene kan beregnes

⁹ Seriene i figuren er konsumentpriser. Det har vist seg vanskelig å oppdrive gode produsentprisindekser for flere av landene, særlig fra u-land og land i Øst-Europa.

prisnivåeffekter. Denne langsiktssammenhengen vil imidlertid ikke være oppfylt til enhver tid, blant annet som følge av transportkostnader, fortsatt eksistens av handelshindringer og innenlandske konkurranseforhold. Over tid vil likevel konkurranse i markedet og mulighet for arbitrasjehandel bidra til å trekke ned prisene på klær i Norge for en gitt økende andel lavprisimport og en gitt valutakurs.

Endringer i valutakursen påvirker også prisene på kort sikt. Norges Banks beregninger tyder på at en kursendring har sin sterkeste virkning på konsumprisveksten etter rundt ett år, men at det vil ta flere år før hele virkningen er uttømt. Tidsetterslepet kan skyldes at importørene i noen grad sikrer seg mot valutakursvingninger. En annen forklaring er at kontrakter om kjøp av en kleskolleksjon ofte inngås i god tid før klærne legges ut for salg i butikkene.

4 Avsluttende merknader

Den samlede konsumprisveksten¹⁰ er gjennomsnittlig blitt trukket ned med om lag ¼ prosentpoeng årlig siden 1995 som følge av fallet i klesprisene. Som vist i denne artikkelen, er dette i stor grad en effekt av handelsliberalisering, både direkte i form av lavere toll og indirekte som følge av vridning av import til lavkostland.

Stortinget har vedtatt en plan for å redusere tollsatsene på klær fram til 2004¹¹. Vi venter derfor lavere tollsatser både neste år og i 2004. I tillegg har valutakursen styrket seg inneværende år. Dersom valutakursen holder seg uendret fra nivået i tredje kvartal 2002, importmønsteret fortsetter å endre seg slik vi har sett de siste årene, og Stortinget følger opp sitt vedtak om lavere tollsatser, vil prisene på klær kunne fortsette å falle de neste par årene.

Utviklingen i klesprisene som vi har sett de siste årene, og som ifølge våre beregningsmodeller skal fortsette de neste par årene, har betydelige velferdsgevinster. Basert på tall fra Statistisk sentralbyrås forbruksundersøkelse var forbruket av klær i 2000 på nær 20 mrd kroner. Sammenlignet med et scenario hvor prisene på klær holdt seg uendret på 1995-nivået, vil et grovt anslag på norske forbrukeres besparelse være på rundt 4 mrd. kroner årlig¹². Beløpet er vesentlig større enn reduksjonen i tollinntektene. Dette illustrerer de betydelige velferdsgevinstene som ligger i å avskaffe selvpålagte importrestriksjoner.

Referanser:

- Bache, Ida Wolden (2002): «Empirical Modelling of Norwegian Import Prices», Working Paper nr. 1/2002. Norges Bank
- Inflasjonsrapport 1/1999*, Norges Bank
- Inflasjonsrapport 3/2001*, s.9-10. Norges Bank
- Inflasjonsrapport 2/2002*, s. 28-29. Norges Bank
- Naug, B. (1996): «Hva bestemmer utviklingen i importprisene?», *Sosialøkonomen* 50 nr.1., s. 32-40.
- Melchior, A. (1992) «Handelspolitikken for teko-varer – en kostbar form for industristøtte». *NUPI-notat* nr. 486, Norsk Utenrikspolitisk Institutt
- Melchior, A. (1993) «Helping your industry at the greatest cost. The story of Norwegian textile quotas». *NUPI report* no 171, Norsk Utenrikspolitisk Institutt
- Melchior, A. (1994) «Uruguay-runden: Konsekvenser for tekstilhandelen», Norsk Utenrikspolitisk Institutt
- Moe, M.W (2002): «Faktorer bak prisutviklingen på klær». *Økonomiske analyser* nr. 2, s. 48-55. Statistisk sentralbyrå
- St.prp. nr.1* (1999-2000): «Skatte-, avgifts- og tollvedtak». Finansdepartementet
- Stortingsforhandlinger* (1996-1997): St.prp. nr.3: «Om endringer i tolltariffen som følge av GATT/WTO-avtalen». Stortinget
- Verdens handelsorganisasjons nettportal, www.wto.org

¹⁰ Både KPI og KPI-JAE

¹¹ I Revidert nasjonalbudsjett 2002 foreslo Regjeringen en «opprydding i tollsatsene» som gikk lenger enn Regjeringen var forpliktet til. Det ble foreslått å avvike 630 tollsatser på industrivarer, blant annet på varer som parfyme, kosmetikk, plastvarer, lærvarer, sytråd, garn, fiberduk, hyssing, snører, liner og tau, fiskenett og gulvtepper. Til sammen ble tollinntektene redusert med om lag 100 mill. kroner på 2002-budsjettet.

¹² Se Melchior (1993) for en mer utførlig analyse av velferdsvirkninger som følge av handelsliberaliseringen.

Vedlegg: Estimeringsresultater

Rammen nedenfor rapporterer estimeringsresultatene fra en modell for klesprisene i konsumprisindeksen¹³.

$$\Delta p_t = -0,40 - 0,36\Delta p_{t-1} + 0,39\Delta p_{t-2} + 0,19\Delta e_{t-2} + 0,01\Delta T_t - 0,09(p - p^* - e)_{t-1} - 0,03S_t$$

(0,09) (0,06) (0,06) (0,08) (0,003) (0,02) (0,003)

Estimeringsperiode: 1982 (1) til 2001 (4)

Antall observasjoner: 80

$\sigma = 0,011$ $R^2 = 0,93$ $DW = 2,14$

Tester:

AR 1 – 5

ARCH4

Normalitet

X^2

$X_i \cdot X_j$

RESET

Verdi:

F(5,67) = 0,92

F(4,64) = 0,38

$\chi^2 = 1,15$

F(11,60) = 1,26

F(25,46) = 0,89

F(1,71) = 0,14

Databeskrivelse¹⁴

p = prisindeks på klær fra konsumprisindeksen. Kilde: Statistisk sentralbyrå

e = Importveid valutakurs (I-44)¹⁵. Siden det ikke eksisterer observasjoner for denne variabelen før 1990, er serien skjøtet med industriens konkurransekursindeks (KKI). Kilde: Statistisk sentralbyrå og Norges Bank

p^* = Importveid produsentprisindeks for klær, 25 land. Vektene er beregnet på grunnlag av importandeler for klær. Utviklingen i serien er framkommet ved å kombinere veksten i produsentprisene og prisnivå som andeler av prisnivået i Norge, se kapittel 3. Det har

vist seg vanskelig å oppdrive relevante produsentpriser i mange av u-landene og land i Øst-Europa. Vi har derfor brukt konsumprisutviklingen som en tilnærming for disse landene. Kilde: Datastream. Statistisk sentralbyrå og Norges Bank.

T = Gjennomsnittlig og importveid tollsats, 25 land. Vektene er beregnet på grunnlag av importandeler for klær, se kapittel 2. Kilde: Finansdepartementet, Statistisk sentralbyrå og Norges Bank

S = Sesongdummy for første kvartal.

¹³ For en oversiktlig utdyping av de tekniske aspektene ved metoden, se for eksempel Bache (2002). Estimeringsmetode er minste kvadraters metode. Δ er en differensoperator ($X_t - X_{t-1}$). Små bokstaver er logaritmer.

I henhold til økonomisk teori vil likevektsjusteringsleddet ($p - p^* - e$) alternativt kunne suppleres med nivået på tollsatsen og nivået på lønnskostnadene i detaljhandelen. Disse variablene blir imidlertid ikke signifikante i vår enkle modell. Mulige årsaker til det kan være målefeil i data eller feilspesifikasjon.

¹⁴ Alle dataserier er kvartalsvise og ujusterte.

¹⁵ Vi har også forsøkt å beregne en egen importveid valutakursindeks for våre 25 største handelspartnere målt etter kleshandel. Denne indeksen oppnår imidlertid ingen forklaringskraft i modellen. Årsaken til det kan være at vi ikke har god nok oversikt over hvilke valutakurser som er relevante for norsk klesimport. Vi velger derfor å bruke I-44 – en importveid valutakurs vektet etter total import – i vår modell.